

INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA SHAXS MA'NAVIYATINING LINGVOMADANIY IFODASI

Zarifa Ochilova

QarDU Fakultetlararo ingliz tili kafedrasi katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21817936>

Annotatsiya

Mazkur maqolada ingliz va o'zbek maqollarida shaxs ma'naviyatining lingvomadaniy ifodalanish xususiyatlari qiyosiy tahlil qilinadi. Maqollar xalqning tarixiy tajribasi, milliy tafakkuri va ma'naviy qadriyatlarini aks ettiruvchi muhim paremiologik birlik sifatida baholanadi. Tadqiqot davomida halollik, mehnatsevarlik, sabr-toqat, kamtarlik va rostgo'ylik kabi umuminsoniy fazilatlarining ikki xalq maqollarida ifodalanishidagi o'xshash va farqli jihatlar aniqlanadi.

Kalit so'zlar: maqol, paremiologiya, lingvomadaniyat, shaxs ma'naviyati, qiyosiy tilshunoslik, milliy qadriyat, ingliz tili, o'zbek tili.

Kirish

Zamonaviy tilshunoslikda til va madaniyatning o'zaro munosabatini o'rganuvchi lingvomadaniyatshunoslik yo'nalishi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Til xalqning nafaqat aloqa vositasi, balki tarixiy xotirasi, milliy tafakkuri va ma'naviy qadriyatlarini saqlovchi tizim hisoblanadi. Shu jihatdan maqollar xalqning ko'p asrlik hayotiy tajribasi va dunyoqarashini mujassamlashtiruvchi eng muhim paremiologik birliklardan biridir [1].

Ingliz va o'zbek maqollarini qiyosiy o'rganish har ikki xalqning shaxs ma'naviyatiga oid qarashlarini, axloqiy me'yorlarini hamda milliy qadriyatlarini aniqlash imkonini beradi. Mazkur tadqiqotning maqsadi ingliz va o'zbek maqollarida shaxs ma'naviyatining lingvomadaniy ifodalanish xususiyatlarini qiyosiy tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

Maqollar xalq og'zaki ijodining eng qadimiy janrlaridan biri bo'lib, ular ixcham shaklda chuqur mazmunni ifodalashi bilan ajralib turadi. Har bir maqolda muayyan xalqning madaniy tajribasi, turmush tarzi va axloqiy qarashlari mujassamlashgan [2].

Qiyosiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, ingliz va o'zbek maqollarida halollik eng yuksak insoniy fazilatlardan biri sifatida talqin qilinadi. Masalan, ingliz tilidagi **"Honesty is the best policy"** maqoli inson har qanday vaziyatda halollikni tanlashi lozimligini anglatadi. O'zbek tilidagi **"Halollik eng katta boylik"** maqoli ham xuddi shu g'oyani ifodalaydi. Bu misollar umuminsoniy qadriyatlarning ikki xalq madaniyatida ham muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Mehnatsevarlik ham maqollarda keng aks etgan fazilatlardan biridir. Ingliz xalqida **"No pains, no gains"**, o'zbek xalqida esa **"Mehnatning tagi rohat"** maqollari mehnat va muvaffaqiyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ifodalaydi. Mazkur maqollar inson kamoloti va farovonligining asosiy omili sifatida mehnatni ulug'laydi.

Sabr-toqat inson ma'naviyatining muhim mezonlaridan biri sifatida ikki xalq maqollarida ham o'z ifodasini topgan. Ingliz tilidagi **"Patience is a virtue"** hamda o'zbek tilidagi **"Sabrning tagi sariq oltin"** maqollari sabrning ezgu natijalarga olib kelishini ta'kidlaydi.

Lingvomadaniy jihatdan qaralganda, o'zbek maqollarida oilaparvarlik, kattalarga hurmat, mehr-oqibat va jamoaviylik g'oyalari ustunlik qiladi. Masalan, **"Kattaga hurmat – kichikka izzat"**, **"Ota rozi – Xudo rozi"** maqollari milliy mentalitetning muhim jihatlarini ifodalaydi.

Ingliz maqollarida esa shaxsiy mas'uliyat, vaqtni qadrlash va amaliy fikrlash ustuvor hisoblanadi. Jumladan, **"Time is money"** va **"Actions speak louder than words"** maqollari ushbu qadriyatlarni yaqqol namoyon etadi [3].

Demak, ingliz va o'zbek maqollarida umuminsoniy qadriyatlar mushtarak bo'lsa-da, ularning obrazli ifodasi va lingvomadaniy xususiyatlari milliy dunyoqarash hamda tarixiy taraqqiyot bilan belgilanadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maqollar xalq ma'naviyatining muhim lingvomadaniy ko'zgusi hisoblanadi. Ingliz va o'zbek maqollarida halollik, mehnatsevarlik, sabr-toqat, kamtarlik va rostgo'ylik kabi umuminsoniy qadriyatlar umumiy mazmunda ifodalangan. Biroq ularning obrazlar tizimi va badiiy ifoda vositalari har bir xalqning milliy madaniyati, mentaliteti va tarixiy taraqqiyotini aks ettiradi. Qiyosiy lingvomadaniy tahlil esa turli xalqlarning ma'naviy qadriyatlarini chuqurroq anglashga hamda tillararo va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mahmudov N. Til va madaniyat. – Toshkent: O'zbekiston, 2020. – 256 b.
2. Safarov Sh. Kognitiv tilshunoslik. – Toshkent: Akademnashr, 2013. – 320 b.
3. Mieder W. Proverbs: A Handbook. – Westport: Greenwood Press, 2004. – 305 p.
4. Spears R. A. NTC's Dictionary of Proverbs and Clichés. – New York: McGraw-Hill, 2005. – 560 p.
5. Rahmatullayev Sh. O'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati. – Toshkent: O'qituvchi, 1992. – 384 b.